

Psychological Analysis of Remarriage in Holy Quran with Respect to Iranian Women Cultural Considerations

Milad Shamakhte*¹, Mohammad Reza Salarifar²

1. PhD Student in Quran and Psychology, Department of Psychology, Quran and Hadith Complex, Al-Mustafa University, Qom, Iran

2. Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Behavioral Sciences, Hawza and University Research Institute, Qom, Iran

Citation: Shamakhte, M., & Salarifar, M. R. (2024). Psychological analysis of remarriage in holy quran with respect to Iranian women cultural considerations. *Journal of Woman Cultural Psychology*, 16(62), 91-100.
 <http://dx.doi.org/10.61186/iau.1188971>

ARTICLE INFO

Received: 22.09.2024

Accepted: 19.12.2024

Corresponding Author:

Milad Shamakhte

Email:

shamakhte1997@gmail.com

Keywords:

Psychology
Remarriage
Holy Quran and cultural

Abstract

The current research was intended to accomplish psychological analysis of remarriage in holy Quran with respect to Iranian women cultural considerations. The research universe embraced all psychological, cultural references and the holy Quran. The sample encased all texts concerning the psychology and culture of remarriage and the holy Quran. The research method was descriptive analytical. To collect data library method via note taking on index cards of the published references concerning the psychology and culture of remarriage from the holy Quran perspective was imposed. Then the data were assessed by descriptive analytical procedure. The results revealed that culture psychology of the holy Quran had women monogamy indications and proposed some evidences. There were few verses in holy Quran that pointed to some of the prophets' monogamy. It could be apprehended that the holy Quran culture prioritized monogamy rather than polygamy as a path to peace of mind but, consider the polygamy would be useful in abnormal circumstances. In the polygamy the women would more suffer from the stress and would be more exposed to mental insanity while would have less satisfaction from the family life. In the third verse of the Nesa (women) chapter there is an amendment that express it would be so difficult to exercise equality and justice among the spouses in polygamy since justice is one of the most eminent moral virtue that could be claimed by only very a few humans who enjoyed moral defectlessness. In the Nesa (women) chapter (verse 129) in few of the verses generally is declared the monogamy as the principle ethics.

Extended abstract

Introduction: Polygamy means a type of marriage that allows having more than one wife. The term polygamy, but its historical use has always meant the marriage of a man with more than one woman. Examining the texts of the history of civilization and anthropology indicates that polygamy is a common method with a long history in human civilization. Polygamy was also common in Sassanid Iran; usually, wealthy men of the upper classes, as well as nobles and nobles, considered it permissible to have multiple wives indefinitely. There is no word in the Bible that prohibits polygamy. What could be said about the prohibition of polygamy by the lord of the church is that the Christian clergy did not accept polygamy and prevented it due to European culture and also to attract the opinion of the Roman elders. The phenomenon of polygamy is one of the topics that have received a lot of attention from thinkers and behavioral science experts in the last century. According to some people, polygamy was a custom in the past, but it is not customary in most societies now, because this issue causes psychological damage and weakens the family. The current research was intended to accomplish psychological analysis of remarriage in holy Quran with respect to Iranian women cultural considerations.

Methods: The research universe embraced all psychologic, cultural references and the holy Quran. The sample encased all texts concerning the psychology and culture of remarriage and the holy Quran. The research method was descriptive analytical. To collect data library method via note taking on index cards of the published references concerning the psychology and culture of remarriage from the holy Quran perspective was imposed. Then the data were assessed by descriptive analytical procedure.

Results: The results revealed that culture psychology of the holy Quran contained women monogamy indications and proposed some evidences for it. There were few verses in holy Quran that pointed to some of the prophets' monogamy. It could be apprehended that the holy Quran culture prioritized monogamy rather than polygamy as a path to peace of mind but, consider the polygamy would be useful in abnormal circumstances. In the polygamy the women would more suffer from the stress and would be more exposed to mental insanity while would have less satisfaction from the family life. In the third verse of the Nesa (women) chapter there is an amendment that express it would be so difficult to exercise equality and justice among the spouses in polygamy since justice is one of the most eminent moral virtue that could be claimed by only very a few humans who enjoyed moral defectlessness. In the Nesa (women) chapter (verse 129) in few of the verses generally is declared the monogamy as the principle ethics.

Conclusions: Verses in the word of God, which refer to the monogamy of some divine prophets, and it is understood that the culture of the Holy Quran prefers monogamy over polygamy in order to achieve peace, and it seems that polygamy is useful in unnatural situations. One of the theorists in the field of women, while referring to the monogamy of Moses and his wife (al-Qassas, 29), Noah and his wife (al-Tahrim, 10), Lot and his wife (al-Tahrim, 10) in the Holy Quran, shows that monogamy is natural and They considered it as the confirmation of the Holy Quran.

Authors Contributions: Milad Shamakhte: Designing the general framework, conceptualizing, editing the article and being the responsible author. Dr. Mohammadreza

Salarifar: Editing the content, collecting information. All authors reviewed and approved the final version of the article.

Acknowledgments: I would like to thank and appreciate all the loved ones who helped me in conducting this research.

Conflict of Interest: The author declared there are no conflicts of interest in of interest in this article.

Funding: This article did not receive any financial support.

تحلیل روان‌شناختی چندهمسری در قرآن کریم؛ با نگاهی به ملاحظات فرهنگی زن ایرانی

میلاذ شماخته^۱، محمدرضا سالاری فر^۲

۱. دانشجوی دکتری قرآن و روان‌شناسی، گروه روان‌شناسی، مجتمع قرآن و حدیث، جامعه المصطفی‌العالمیه، قم، ایران
۲. دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم رفتاری، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر، تحلیل روان‌شناختی ازدواج مجدد در قرآن کریم؛ با نگاهی به ملاحظات فرهنگی زن ایرانی بود. جامعه پژوهش تمامی متون روان‌شناسی، فرهنگی و قرآن کریم بود. نمونه پژوهش متون مرتبط با روان‌شناسی، فرهنگ ازدواج مجدد و قرآن کریم بود. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی بود. جهت گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای و به صورت فیش‌برداری از منابع مکتوب و مرتبط با روان‌شناسی ازدواج مجدد از نگاه قرآن کریم استفاده شد. سپس داده‌ها به صورت توصیفی-تحلیلی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که روان‌شناسی فرهنگ قرآن کریم نشان از تک‌همسری زنان دارد و شواهدی هم ارائه می‌کند. آیاتی در قرآن کریم هست که به تک‌همسری برخی از پیامبران الهی اشاره دارند و چنین برداشت می‌شود که فرهنگ قرآن کریم، تک‌همسری را جهت رسیدن به آرامش، بر چند همسری ترجیح و گویی چند همسری را در شرایط غیر طبیعی مفید می‌شمارد. در ازدواج‌های چند همسری، زنان استرس بیشتری را متحمل می‌شوند و بیشتر در معرض خطر سلامت روان قرار دارند و از زندگی خانوادگی رضایت کمی دارند. در آیه (نساء، ۳) تبصره ای هست که بیانگر آن است که عدالت ورزی میان همسران در تعدد زوجات کاری بسیار مشکل است؛ زیرا عدالت از جمله والاترین فضیلت‌های اخلاقی است که در این باره تنها انسان‌های آراسته به کمالات اخلاقی می‌توانند ادعای آن را داشته باشند. تا جایی که در سوره نساء، (آیه، ۱۲۹) در مجموعه آیات بیان از اصل بودن تک‌همسری دارد.

کلیدواژگان: روان‌شناسی، ازدواج مجدد، قرآن کریم، فرهنگی.

مقدمه

چندهمسری (polygamy) به معنی نوعی ازدواج است که داشتن بیش از یک زن را مجاز می‌شمارد. اصطلاح چند همسری اما کاربرد تاریخی آن همیشه به مفهوم زناشوئی مرد با بیش از یک زن بوده است؛ بررسی متون تاریخ تمدن و انسان‌شناسی، حاکی است که چند زنی، روشی متداول و با پیشینه‌های طولانی در تمدن بشری است (Farbod, 2009). در ایران عصر ساسانی نیز، چند زنی متداول بود؛ معمولاً مردان متول طبقات بالا و نیز اشراف و امرا، چند زنی را به طور نامحدود بر خود روا می‌دانستند (Lebon, 1995, Translated by Gilani, 2005). در انجیل هیچ عبارتی مبنی بر تحریم چند همسری وجود ندارد. آنچه درباره منع تعدد زوجات از سوی ارباب کلیسا می‌توان گفت، این است که روحانیون مسیحی به دلیل فرهنگ اروپایی و نیز برای جلب نظر بزرگان روم، تعدد زوجات را نپذیرفته و از انجام آن جلوگیری کردند (Abdolmojoood, 2005, Translated by Hasani, 2013).

پدیده چند همسری از جمله مباحثی است که در قرن اخیر بسیار مورد توجه اندیشمندان و صاحب نظران علوم رفتاری قرار گرفته است. موافقین تعدد زوجات از نگاه روان‌شناختی و زیستی، چنین دلایلی بر می‌شمارند: بررسی‌های انجام شده حاکی از آن است که تفاوت‌های زیستی زن و مرد در ساختار و کنش اندام جنسی، بر نیاز جنسی بیشتر مرد صحنه گذاشته و میل به ارتباط با زنان گوناگون در سرشت مردان قرار داده شده و تفاوت غده هیپوتالاموس و مقدار ترشح تستوسترون در مردان که ده تا بیست برابر زنان است، انگیزش جنسی در مردان را بیشتر از زنان نشان می‌دهد (Eace & Barbara, 2009, Translated by Rashid & Goldar, 2015). از سوی دیگر، بیشتر زنان، در یک سوم هرماه، میلی به روابط جنسی ندارند بلکه متنفر می‌شوند، این غیر از محدودیتی است که ادیان الهی برای روابط جنسی در روزهای عادت ماهانه قرار داده‌اند (Tabatabaei, 1996)؛ افزون بر این رابطه جنسی در دوران بارداری، به ویژه در ماه‌های آخر مشکلات جدی برای زنان به وجود می‌آورد و بعد از زایمان نیز تا چند هفته چنین ارتباطی برای آنان دشوار است (Stone & Al-Krenawi, 2002, Translated by Nazari, 2005). تنوع طلبی جنسی مردان و انحصارگرایی زنان عامل روان‌شناختی دیگر بر جواز تعدد زوجات شمرده می‌شود. (Moradi, 2015, Fazlullah, 2011).

در متون اسلامی زنان تمایل به رابطه عمیق و کیفیت انگیزش جنسی دارند اما مردان به کمیت روابط توجه دارند با این حال قدرت خویشتن داری زنان در مورد جنسی چندین برابر مردان است. از دیگر عوامل روی آوری به تعدد زوجات، بیماری جسمی زن، نازایی، دوری مرد از همسر خود، نیروی سرکش جنسی برخی از مردان، تأثیر اقلیم و آب و هوا در مناطق مختلف گرمسیر و سردسیر در مزاج، و زیبایی زنان را می‌توان از عواملی فردی گرایشی مرد به ازدواج مجدد دانست (Doroudi ahy, 2002).

از نظر برخی افراد چند همسری در زمان‌های گذشته رسم بوده است و اینک در اکثر جوامع مرسوم نیست چراکه این مسئله با آسیب روانی وارد کردن، موجب سست شدن کبان خانواده می‌شود. از نظر گروه دیگر تنها اصل تجویز آن در متون دینی، بر جواز انجام آن کفایت نمی‌کند بلکه مستحب است، ولو روانشناسی مخالف آن باشد. روان‌شناسی یکی از شاخه‌های علوم انسانی است که به مطالعه رفتارها و فرایندهای آشکار و پنهان و هوشیار و ناهشیار ذهنی و روانی انسان می‌پردازد (Lotfabadi, 2006). کشف قوانین حاکم بر رفتار و روان، به دانشمندان کمک می‌کند تا از طریق تحلیل رفتارها و فرایندهای روانی، به توصیف، تبیین، پیش‌بینی و کنترل آن‌ها اقدام کنند (Pasandideh, 2014). تحلیل روان‌شناختی آیه‌های قرآنی از روش‌های مطالعات میان‌رشته‌ای است (Rezaei isfahani, 1962) که متون دینی را با همان ساختار بیانی خاص و گزاره‌های به ظاهر پراکنده‌ای که دارند، تجزیه و تحلیل کرده و معارف روان‌شناختی ناب از آن شناسایی و کشف می‌کند. سپس نتایج برداشت شده، توسط متخصصان علوم اسلامی-روان‌شناختی، تنظیم و طبقه‌بندی و اعتبارسنجی می‌شود (Rezaei isfahani et al., 2024).

چندهمسری (polygamy) یا تعدد زوجات، در لغت به معنای چند تن بودن همسران یک مرد است و در رویکرد حقوقی، عرف و سنت، یک وضعیت قانونی است که به عنوان واقعیتی در برخی جوامع انسانی وجود داشته و دارد (Moin, 2001) تک‌همسری، طبیعی‌ترین فرم زناشوئی است؛ ازدواج یک مرد با یک زن. در تک همسری مالکیت

فردی و خصوصی حکم‌فرما است. در تک‌همسری هر یک از زن و شوهر احساسات و عواطف و منافع جنسی دیگری را «از آن» خود و مخصوص شخص خود می‌داند (Motahari, 2002). با توجه به مطالب گزارش شده هدف پژوهش حاضر، بررسی روان‌شناسی ازدواج مجدد در قرآن کریم؛ با نگاهی به ملاحظات فرهنگی زن ایرانی بود.

روش

روش پژوهش حاضر، توصیفی-تحلیلی بود. جامعه پژوهش تمامی متون روان‌شناسی، قرآن کریم و فرهنگی بود. نمونه پژوهش متون مرتبط با روان‌شناسی، ازدواج مجدد، قرآن کریم و فرهنگی بود.

روش اجرا

در این پژوهش جهت گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و به صورت فیش‌برداری از منابع مکتوب و مرتبط با روان‌شناسی ازدواج مجدد از نگاه قرآن کریم استفاده شد. سپس داده‌ها به صورت توصیفی-تحلیلی مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

به نظر می‌رسد هنوز مسأله «تعدد زوجات در قرآن کریم» جزء مسائل مورد مناقشه و سؤال روان‌شناسان و اندیشمندان اسلامی است. آنچه تاکنون از سوی موافقین و مخالفین طرح شده است، گاه با پیشداوری، قضاوت ارزشی و تعصبات جانبدارانه همراه بوده است، گاه یک جنبه نگر پیش رفته اند و تاکنون پژوهشی با نگاه روان‌شناختی به مسئله تعدد زوجات دیده نشده است. بنابراین لازم است به دور از هر گونه قضاوت به جزئیات و شقوق این مسئله در قرآن کریم پرداخت و ابعاد روان‌شناختی آن را مورد پژوهش قرار داد. با توجه به مزایا و آسیب‌های تک همسری و چندهمسری از دیدگاه قرآن کریم و روان‌شناختی به بررسی این مقوله‌ها پرداخته شد:

- نگاه فقیهان به چندهمسری و تک همسری

برنامه‌ها و احکام الهی، منطبق با فطرت و احتیاجات و نیازهای واقعی بشر در برخی موارد جعل شده است که اگر انسان خردمند با دقت نظر، در آن اندیشه کند قطعاً به بسیاری از آن‌ها پی می‌برد. از جمله این احکام که مورد اتفاق می‌باشد؛ تجویز تعدد زوجات و چند همسری است که به طور یقین خداوند حکیم، با در نظر گرفتن تفاوت ساختمان بدن و نیازهای جسمی و روانی مردان و زنان و ارگان‌سیسم بدنی و روانی دو طرف، آن را تشریح نموده است. تعدد زوجات در کلام فقیهان و منابع اولیه فقهی تا قبل از قرن پنجم قمری فقط به صورت فتوا بیان شده و هیچ بحث استدلالی برای جواز تعدد و حرمت مازاد بر چهار زن ذکر نشده است. (Moïn, 2001) علامه حلی علاوه بر اجماع و سنت، به آیه سوم سوره نساء استناد کرد که براساس آن خداوند مردان مسلمان را مورد خطاب قرار می‌دهد و آن‌ها را در انتخاب چند زن مجاز می‌داند، مشروط به این که بتوانند در میان همسران خود اجرای عدالت کنند (Al-Harrameli, 2001) بعد از علامه حلی نیز شهید ثانی و محقق کرکی و دیگران به این دلایل استناد کرده‌اند (Muhaqqiq al-Karaki, 1990).

در کل فقیهان با تمسک به تصریح آیه سوم سوره نساء مبنی بر جواز تعدد زوجات و نیز روایاتی که ازدواج چهار همسر را جایز می‌دانند، جواز تعدد را اثبات کرده‌اند. علاوه بر آن، فقیهان و مفسران این آیه را مهم‌ترین دلیل بر محدودیت تعدد ازدواج تا حداکثر چهار زن دانسته‌اند.

- ارزیابی مزایای چند همسری

ارزیابی مزایای چند همسری شامل، استفاده عاطفی و جنسی از دو تا چهار همسر دارند «طَابَ لَكُمْ» (نساء، ۳)، ارضاء نیاز جنسی (أیمانگم)، استحباب ازدواج و فرزندآوری (نحل، ۷۲)، بهره‌مندی بیشتر در قبال مسئولیت بیشتر

«الرِّجَالُ قَوَّامُونَ...» و تأمین نیازهای غریزی (نساء، ۲۵؛ بقره، ۱۸۷؛ آل عمران، ۱۴) می‌باشد.

- آسیب‌های چند همسری

آسیب‌های چند همسری شامل، عدم رعایت عدالت بین همسران (نساء، ۳)، دشواری اجرای عدالت حتی با وجود تلاش مرد در اجرای عدالت (نساء، ۳، قسمت پیشنهاد به ازدواج با کنیز، نساء، ۱۲۹)، ناراحتی همسر سابق در صورت توجه به یک همسر «تَمِيلُوا...» که ظاهراً مخالف اصل مباشرت به معروف (نساء، ۱۹)، تنش در خانواده‌ها، مخالف اصل آرامش بخش بودن ازدواج (اعراف، ۱۸۹)، عادت مرد به تنوع طلبی که مخالف اصل تحمل مشکلات زندگی است (نساء، ۱۹)، عدم اهتمام مرد برای اصلاح اخلاق زن سابق که مخالف اصل مدیریت نشوز زن است (نساء، ۳۴)، نابودی صمیمیت زوجین که مخالف اصل همپوشانی «هَنَّ لِبَاسُ لَكُمْ»، با عدم اجرای عدالت دیون زن پرداخت نمی‌شود (نساء، ۱۲۹)، سرایت تنش بین همسران به فرزندان، باعث از بین رفتن زمینه تربیت سالم است که مخالف اصل «قُوْ أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ» (تحریم، ۶)، «وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ» (طه، ۱۳۲)، از بین رفتن محبت و مودت بین زوجین مخالف اصل (جعل بینکم ...) (روم، ۲۱) و توجه افراطی به یک همسر نسبت به دیگر همسران (تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ) می‌باشد.

- ارزیابی مزایای تک همسری

ارزیابی مزایای تک همسری شامل، اطاعت از دستور قرآن، در شرایط عدم امکان اجرای عدالت، «وَلْيَسْتَعْفِفِ الذَّيْنِ... نور، ۳۳»، امکان تأمین نیاز جنسی با ازدواج موقت یا کنیزان (نساء، ۲۵)، مدیریت تنوع طلبی (نساء، ۱۲۹)، مصون بودن از بی عدالتی (نساء، ۴)، حفظ اعتماد همسر با توجه همه جانبه به او «تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ» (نساء، ۱۲۹)، سهل بودن حفظ محبت و مودت بین زوجین، سهل شدن تربیت با حاکم شدن محبت، سهولت همپوشانی زوجین در پیشرفت یک دیگر، تعهد مرد و نبودن تنوع طلبی، اهتمام مرد به مدیریت نشوز زن، سهولت در ادای دیون زن و با اجرای بهتر مودت و محبت و همپوشانی و محیط خانواده بستر خوبی برای تربیت فرزندان می‌باشد.

- آسیب‌های تک همسری

آسیب‌های تک همسری شامل، ناکامی مرد در صورت ناتوانی همسر اول در تأمین نیازهای مرد (مؤمنون، ۶)، محرومیت مرد از بهره برداری جنسی و عاطفی (نساء، ۳) و بهره مندی کمتر در مقابل مسئولیت بیشتر (الرِّجَالُ قَوَّامُونَ...) (نساء، ۳۴) می‌باشد.

یافته‌های روان‌شناختی برداشت شده از آیات قرآن کریم به تأیید کارشناسان علوم اسلامی-روان‌شناختی رسید، پژوهش نشان از آن دارد که در حالت عادی تک همسری از نگاه قرآن، برای تحقق یافتن یک خانواده سالم مؤثرتر است. در تک همسری هر یک از زن و شوهر احساسات و عواطف دیگری را از آن خود و مخصوص شخص خود می‌داند (Motahari, 2002).

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف تحلیل روان‌شناختی ازدواج مجدد در قرآن کریم؛ با نگاهی به ملاحظات فرهنگی زن ایرانی انجام گرفت. نتایج بررسی روان‌شناختی فرهنگ قرآن کریم نشان از اصل بودن تک همسری دارد. در این باره، قرآن کریم شواهدی هم ارائه می‌کند. آیاتی در کلام الله، که به تک همسری برخی از پیامبران الهی اشاره دارند و چنین برداشت می‌شود که فرهنگ قرآن کریم، تک همسری را جهت رسیدن به آرامش، بر چند همسری ترجیح می‌بخشد و گویی چند همسری را در شرایط غیر طبیعی مفید می‌شمارد؛ یکی از نظریه پردازان حوزه‌ی زنان نیز ضمن اشاره به تک همسری موسی و همسرش (القصص، ۲۹) نوح و همسرش (التحریم، ۱۰) لوط و همسرش (التحریم، ۱۰) در قرآن کریم، آن را نشان دهنده فطری بودن تک همسری و تأیید قرآن کریم بر آن دانستند (Mehrizi, 2001). البته قرآن کریم از ازدواج‌های پیامبر اکرم نیز بعد از سن پنجاه و سه سالگی یاد می‌کند که، همانطور که مطرح

شد، تماماً به جهت مصالحی در جهت پیشبرد اهداف ترویج دین اسلام بود. نخستین همسر وی حضرت خدیجه (س) بوده که تا زمان حیات ایشان پیامبر با زن دیگری ازدواج نکرد (Ibn Sa'd, 2001). سپس ازدواج‌های حضرت که غالباً پس از هجرت به مدینه صورت گرفت با همسرانی بوده که از دوشیزه، جوان، تا زنان بیوه و پیرزن هم مشاهده می‌شود. تأمل در نوع ازدواج‌های پیامبر حاکی از آن است که ایشان اهدافی فراتر از انگیزه‌های نفسانی و شهوانی داشتند (Tabatabaei, 1996)؛ اهدافی همچون برقراری پیوند خویشاوندی با قبایل مختلف برای ترغیب آن‌ها به پذیرش اسلام و استفاده از پشتیبانی آن‌ها برای پیشبرد اهداف دین، حمایت از بیوه‌های ضعیف و یتیمان آن‌ها، حمایت از زنانی که به خاطر اسلام، از خانواده خود بریده بودند، تشویق مسلمانان برای ازدواج با زنان سالخورده و بیوه، از بین بردن سنت‌های غلط جاهلی در جامعه اسلامی بود (Tabatabaei, 1996). نشر مکارم اخلاق در محیط خانواده، ترویج احکام شریعت، نشان دادن گذشت پیامبر نسبت به دشمنان چنان که با حبیبیه، دختر ابوسفیان، ازدواج کرد و نیز، انگیزه‌های دیگر بود. ضمن آن که قرآن کریم به توطئه‌های برخی از همسران پیامبر اکرم و آزار و اذیت‌هایی که به ایشان می‌رساندند نیز اشاره داشته که نشانگر مکلف بودن پیامبر، در امر تعدد زوجات و در نتیجه تحمل مشقت‌های ناشی از آن می‌باشد (تحریم، ۴).

پژوهش‌های روان‌شناختی انجام شده در رابطه با اثرات ازدواج چند همسری بر روی زنان نتایج قابل توجهی را نشان داد. زنانی که در ازدواج‌های چند همسری بودند، نمرات بالاتری در افسردگی، به دست آوردند. در رابطه با عزت نفس نیز نتایج نشان داده که زنان در ازدواج‌های چند همسری، سطوح پایینی از عزت نفس را دارا بودند، هم‌چنین نشان داد که میزان سوء استفاده از زن در ازدواج‌های چند همسری در سطوح بالاتری نسبت به ازدواج‌های تک همسری است (Stone & Al-Krenawi, 2002, Translate by Nazari, 2005). هم‌چنین یافته‌ها نشان می‌دهند که زنان در ازدواج چند همسری از ناراحتی روانی رنج می‌برند و از زندگی خانوادگی رضایت کمی دارند. در ازدواج‌های چند همسری، رضایت از زندگی زنان، اغلب تحت تأثیر ترتیب همسران در ازدواج است و آن دسته از همسران اول که از رضایت از زندگی ضعیف برخوردار هستند، معمولاً در رسیدن به استانداردهای یک همسر موفق که توسط همسر و جامعه تعیین می‌شود خود را ناموفق می‌دانند و کسانی که توسط همسران خود پیر تلقی می‌شوند، معمولاً از اعتماد به نفس پایینی برخوردار هستند (Stone, 1997, Translate by Alipoor, 2002). بر اساس پژوهشی که بر روی زنان ایرانی انجام گرفت مشخص شد که در ازدواج‌های چند همسری، زنان استرس بیشتری را متحمل می‌شوند (Farahmand & Rizvani, 2018). هم‌چنین (Rahmanian & Zahirinia & Rostegar, 2020) در پژوهشی مروری و فراتحلیلی، نشان دادند که در ازدواج‌های چند همسری نسبت به ازدواج‌های تک همسری، زنان عرب بادیه نشین، از مشکلات روان‌شناختی بسیاری رنج می‌بردند و سطوح بالاتری از وسواس جبری، حساسیت‌های بین فردی، روان پریشی، شاخص شدت عمومی شاخص علائم مثبت و مجموع علائم مثبت را داشتند. پژوهش (Mojahed & Birashk) 2003 در ایران، نشان دادند که زنان در ازدواج‌های چند همسری، بیشتر در معرض خطر سلامت روان پایین قرار دارند. در کل فقیهان و بعضی مفسران با تمسک به تصریح آیه سوم سوره نساء مبنی بر جواز تعدد زوجات و نیز روایاتی که ازدواج بیش از چهار همسر را جایز نمی‌دانند، جواز تعدد را اثبات کرده‌اند (Allameh Helli, 1967; Ta- batabai Yazdi, 1979).

اما برخی مخالفین تعدد زوجات در شرایط عادی تک همسری را، طبیعی‌ترین فرم زناشویی می‌دانند و بیان می‌کنند: «در تک همسری مالکیت فردی و خصوصی حکم فرما است. در تک همسری هر یک از زن و شوهر احساسات و عواطف را مخصوص شخص خود می‌داند» (Motahari, 2002). در فرهنگ قرآن کریم، تک همسری در حالت غیر اضطرار بهترین شیوه ازدواج برای رعایت عدالت و مراعات حقوق و اصول تربیت و تعالی در نهاد خانواده است. به دلیل تبصره ای که بر آیه زده می‌شود «فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً» پس اگر ترسیدید (نساء، ۳) که بیانگر آن است که عدالت ورزی میان همسران در تعدد زوجات کاری بسیار مشکل است؛ زیرا عدالت از جمله والاترین فضیلت‌های اختلاقی است که در این باره تنها انسان‌های آراسته به کمالات اخلاقی می‌توانند ادعای آن را داشته باشند تا جایی که می‌فرماید: «وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ» (نساء، ۱۲۹) مجموعه آیات بیان از

اصل بودن تک همسری دارند.

سهیم نویسندگان: میلاد شماخته: طراحی چارچوب کلی، ایده‌پردازی، اصلاح مقاله و نویسنده مسئول. دکتر محمدرضا سالاری فر: تدوین محتوا، جمع‌آوری اطلاعات. همه نویسندگان نسخه نهایی مقاله را بررسی و تأیید کردند.

سپاسگزاری: نویسنده مراتب تشکر خود را از همه کسانی که در انجام این مقاله نقش داشته‌اند اعلام می‌دارد.

تعارض منافع: در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسنده گزارش نشده است.

منابع مالی: این مقاله از حمایت مالی برخوردار نبوده است.

References

- Abdolmojood, A. A. (2005). *Chaharsahmari va tahlil-haye an dar adyan mokhtalef, Polygamy and its analyses in different religions*. Translated by Mohammadali Hasani. (2013). Tehran: Hoghoogh Emroz. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1940833/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%AA%D8%B9%D8%AF%D8%>
- Al-Harrameli, M. H. (2001). *Wasail al-Shi'ah ila Tahsil al-Masail al-Shari'ah*. Al-Bayt Institute. Qom: Kongereh. [Persian] URL: <https://lib.eshia.ir/11025>
- Allameh Helli, M. (1967). *Kashf al-Murad fi Sharh Tajrid al-I'tiqad, The Unveiling of Intention in the Explanation of Abstract Belief*. Beirut: Darolelm. URL: <https://lib.eshia.ir/71402/1/3>
- Doroudi ahy, N. (2002). Imbalance of gender ratios at marriage ages. *Population*, 13(21), 1-22. [Persian] URL: <https://www.sid.ir/paper/419546/fa>
- Eace, A., & Barbara, B. (2009). *Why men don't listen to women and women can't read maps?* Translated by Nazanin Rashid & Neda Goldar. (2015). Tehran: Asim. [Persian] URL: <https://www.iranketab.ir/book/37091-why-men-dont-listen-and-women->
- Farahmand, M., & Rizvani, Z. (2018). Family structure and function in monogamous and polygamous families. *Applied Sociology*, 30(3), 135–154. [Persian] URL: <https://doi.org/10.22108/jas.2019.114022.1556> https://jas.ui.ac.ir/article_24047.html
- Farbod, M. S. (2009). *On Amoli: Family and kinship system*. Tehran: Danjeh Publishing. [Persian] URL: <https://danjehpub.com/product/%D8%AF%D8%B1%D8%A2%D9%85%D8%AF%DB%8C-%D8%A8%D8%B1-%D8%AE%D8%A7%D9%86%>
- Fazlullah, S. M. H. (2011). *Islam, women, and a new exploration*. Translate by Maryam Moradi. (2015). Qom: Bustan Ketab. [Persian] URL: <https://noorlib.ir/book/info/68653/%D8%A7%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85-%D8%B2%D9%86-%D9%88-%D8%AC>
- Ibn Sa'd, M. b. S. (2001). *Al-Tabaqat al-Kubra*. Beirut: Dar al-Sader. URL: <https://noorlib.ir/author/1503/%D8%A7%D8%A8%D9%86-%D8%B3%D8%>
- Lebon, G. (1955). *History of Islamic and Arab Civilization*. Translated by Fakhr Daei Gilani, (2005). Tehran: Scientific. [Persian] URL: <https://noorlib.ir/book/info/69482/%D8%AA%D9%85%D8%AF%D9%86-%D8%A7%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85-%D9%88->
- Lotfabad, K. M. (2006). *Scientific methodology of research in psychology and educational sciences in Iran*. Tehran: Payame Noor University Publishing. [Persian] URL: <https://method>.

rihu.ac.ir/article_490.html

- Mehrizi, M. (2001). *Tadad zohjat - Hamayesh Daneshnameh Jahan Islam*, Polygamy - Encyclopedia of the World of Islam Conference. *Encyclopedia of the World of Islam*, 7, 491-494. [Persian] URL: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/>
- Moin, M. (2001). *The Language of Moin*. Tehran: Zarrin. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1463947/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8>
- Mojahed, A., & Birashk, B. (2003). The status of children's salaries and the safety of mental and religious health in the Khandhamsari district. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 9(3), 60-67. URL: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/212665/%D9%8>
- Motahari, M. (2002). *Collected Works*. Qom: Sadra Publishing, First Edition, [Persian] URL: <https://motahari.org/product/%D9%85%D8%AC%D9%85%D9%88%D8%B9%D9%87>
- Muhaqqiq al-Karaki, A. H. (1990). *Jami' al-Maqasid fi Sharh al-Qawa'id*. Qom: Al-Bayt Foundation for Reviving Heritage, URL: <https://fa.wikishia.net/view/%D8%AC%D8>
- Pasandideh, A. (2014). *Islamic psychology*. Qom: Dar al-Hadith Publishing. [Persian] URL: <https://astanbook.ir/product/%D8%B1%D9%88%D8%B4-%D9%81%D9%87%D9%85->
- Rahmanian, M., Zahirinia, M., & Rostegar, Y. (2023). A phenomenological study of women's lived experiences in polygamous families. *Women's Social Psychological Studies*, 21(4), 101-135. [Persian] URL: <https://doi.org/10.22051/jwsp.2023.39764.2595> https://journal.alzahra.ac.ir/article_7467.html?lang=en
- Rezaei Isfahani, M. A. (1962). *Tafsir Mehr*. Qom: Publishing Institute of Quranic Sciences and Interpretations. [Persian]. URL: <https://noorlib.ir/book/info/13239/%D8%AA%D9%81%D8>
- Rezaei isfahani, M. A., Vashian, A. A., & Koravand, A. (2024). Analyzing the common methods of psychological studies based on the Quran and presenting the optimal method. *Quran and Science*, 18(34), 9-46. [Persian] URL: https://qve.journals.miu.ac.ir/article_9416.html
- Stone, A., & Al-Krenawi, G. (2002). *Answers to sexual questions*. Translated by Abolfazl Nazari. (2005). Tehran: Samt. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1230158/%DA%A9%>
- Stone, H., et al. (1997). *Responses to sexual and marital issues*. Translated by Kazem AliPour. (2002). Tehran: Yadgar. [Persian] URL: <https://psybooks.ir/product/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%BE%D8%A7%D8>
- Tabatabaei, S. M. H. (1996). *Al-Mizan fi Tafsir al-Quran*. Qom: Islamic Publishing Office. URL: <https://lib.eshia.ir/50081/4/546/%D8%B3%D9%87>
- Tabatabai Yazdi, S. M. K. (1979). *Al-Urwat al-Wuthqa*. Baghdad, Darolfekr. URL: <https://lib.eshia.ir/10027/1/2>